

kivonat.

könyvi hatóság közhírté-
grehajtatónak Gold-
osvégrehajtást szen-
kai iránti végrehaj-
tásban 1. r. sz.
1000 forintban ezen-
gy a fennebb meg-
napján d. e. 10
könyvi hatóság íro-
gallapított kiküldési

anak beszárnak 10
an a kiküldött kezé-

ságtól

EDI LAJOS,
ír. jbró.

kivonat.

hatóság közhírre
tannak Ungur Mä-
envelők elleni ügyé-
hrsz. 77 frt. 3. r.
269 hrsz. 67 forint,
8 r. 1518 hrszám
51 frt. 11 r. 2130
104-2 hrsz. 3 frt.
6 r. 2701 hrsz. 6
frt. a 19 r. 3436
2647 hrsz. 88 frt. a
a 24 r. 4397 hrsz.
r. 4597, 4598 hrsz.
r. 4748 hrsz. 1 frt.
r. 96 frt. a 31 r.
r. hrsz. 76 frt ezen-
gy a fennebb meg-
napján d. előtt
nyilvános árveré-

talának beszárnak
írban letenni.

ságtól

YEDI LAJOS,
ír. jbró.

or

ány, ügy-
ltávolításáramely
egyetembentalmatlanabb
kr.
frtT. Szállitja
j. fogak stb.
teladóknak
etó. Csoma-
olnár Arpad

9-34

Hiteles
ossága, ki-
é. Az or-
yedül az
ereskedő
kedelmi
kedelmi
n. Válto-
ét, három
résztint a
A ki ol-
EGYET-
O frt. Az
adóhivatal

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hova
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedő
hova
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Kéziratok nem adatkak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
félévre 2 frt.
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.
Nyilttér sora 15 kr.

HAYNALD LAJOS

bibornok, kalocsai érsek.
* 1816. október 3-án, † 1891. július 4-én

Uj és nagy veszteség feletti gyász szomorú
érzete hat át a magyar hazán. Egy bámulatosan
fényes és nemes szellem, egy előkelő tudós, ra-
gyogó nyelvű szónok, a művészetek és tudomá-
nyok bőkezű pártfogója, a katolikus egyház s
különösen hazánk legkiválóbb egyházfejedelmének
egyike, egy szívben-lélekben fennkölt érzelmű s
minden ragyogó tehetségeinél fogva a fejedelmi
udvaroktól kezdve a legegyszerűbb polgári család
házaköréig egyaránt tisztelt és szeretett ember,
ki mint egyszerű család sarjadéka, a legmag-
sabb egyházi méltóságra emelkedett szellemének
varázshatása által: dr Haynald Lajos bibor-
nok, kalocsai érsek nincs többé!

Nekünk erdélyrészeknek s különösen nekünk
alsó-fehérvármegyeieknek, kik épen a legválsá-
gosabb időkben vallhattuk magunknak e nagy
embert, nekünk kell legmélyebben leborulnunk
sokorsója előtt, igaz kegyelettel szívünkben s a
hála érzelmeivel lelkünkben.

A Mindenható csodás rendelkezését kell látnunk,
hogy a forradalmat követő leveretés évtizedében
egy oly kiváló tehetség ült az erdélyi püspöki
széken, ki a míg egyrészt elpusztult egyházköz-
ségeit rendezte, a tanítás fejlesztése felől gondos-
kodott, a növelés fontosságát ismerve zárdát
alapított, kórházat létesített, székesegyházat jobb
karba hozta, fényes szónoklataival, lebilincselő
magatartásával valláskülönbőség nélkül megnyerte
a szíveket, addig másfelől hazarészünk legjobb s

legnemesebb férfiával szövetekezve, nemcsak erő-
sítette a nemzeti érületet, hanem az alkotmány-
hoz való hű ragaszkodásában később volt meg-
valni méltóságától és a hazától távol száműzetés-
ben élni mindaddig, míg hazánk alkotmányának
helyreállítását ismét helyet foglalhatott a király
tanácsadói és legkiválóbb főpapjaink sorában.

Életében úgy beszéltek róla, mint a kikez-
fogható finom, elegáns egyházi diplomata aligha
van a világon. A ki szerencsés lehetett őt ismer-
ni, könnyen el is hitte ezt az állítást. De azt
már mindenki tudja, hogy ő volt az az igazi ma-
gyar katolikus főpap, ki megmutatta, hogy mi-
kém kell a király iránti hűséget, a haza iránti
szeretetet s a nemzet iránti ragaszkodást egyhá-
zához való teljes odaadással oly módon párosí-
tani, hogy megnyerve a trón bizalmát, a nemzet
szeretetét lényegesen befolyásolja a haza köz-
javának emelésére, közbékéjének biztosítására és
tekintélyéhez erősítésére. Haynald előtt bizonyára
a nagy Pázmán Péter példája lebegett, csak hogy
a Pázmán markans vonásait s erélyes fellépését
nála a finom modor és bámulatosan sima tapin-
tat váltotta fel.

Ha Magyarország Pantheon fog állítani nagyjai
számára, Haynald onnan nem hiányozhatik. Fé-
nyes emléke soha sem fog elhomályosodni. Neve,
melyet világhírűvé tett tudományával és ékesszó-
lásával, élni fog örökre.

Levelezés.

Asszonynépe, 1891, július 7.

Utóhangok egy júliálisról.

„A nap lement, eljött a csend” — írja hazánk ko-
szorus lantosa Petőfi, s bár a költőknek jóslatokat adott az

ég, mégis megcsik, — talán épen tulságosan ideális vá-
gyaik miatt, — hogy a valóval homlokegyenest ellenke-
zőt írják és beszélnek. Mert kérem, az meglehet, hogy
1849 óta sokszor lement a nap, s eljött a csend, de hogy
nem mindig így történik, s hogy Petőfinak nincs abso-
lut igazsága, azt bizonyítja egy eset a sok közül, a miről
épen e sorokban céloz számot adni.

Asszonynépe történt a dolog, és pedig egy nyári
táncvigalom — egy júniális — alakjában f. hó 4-én. —
Gyönyörű idő kedvezett a mulatságnak, bár délután meg-
lehetős zápor esett, a mi aztán rémséges esendett idézett
elő a rendező bizottság tagjai között, egész addig, a mi
a nap lement, s eljött a — nem a csend, hanem a kö-
zönség s a nem épen csendes jókedv, s eloszlatta a ren-
dezők aggodalmát.

És aztán mulatunk egészen kivilágos virradatig
olyan kitünő animoval, hogy a haute crême lovagjai, a
comme il faut gavallérok is megirigyelhetők volna tőlünk.
Igazán ez a kedves kis falusi mulatság teljes re-
compensatiót szerzett az asszonynépeknek azok szem-
ben, a kik egész alaptalanul tévhíreket költöttek felőlük.
De megcáfolták őket a szomszéd falusiak is, a mennyi-
ben szép számmal voltak képviselve mulatságunkon.

Megpróbálom emlékeztetni összeírni a jelenvolt
szép és kedves hölgyek névsorát és épen ezért, mivel a
memoria egyetlen forrásom, ne rójjá fel hibámul, ha va-
laki kimaradna a névsorból.

Ott voltak a leányok között: Adorján nővérek, Ba-
logh Ilona, Orbán Juliska, Csekme Irma, Fábán Róza,
Farkas nővérek, Szász Matild, Jenei Kata, Horváth Ka-
tinka, Járai Juliska és még sokan.

Az asszonyok között pedig ott láttuk László Kál-
mánnét, öz. Kovács Elekét, öz. Kovács Danielnét, öz.
Klimes Károlynét, Farkas Miklósnét, Orbán Vencelnét,
Szász Lajosnét, Csekme Ferencnét, Kolumbán Lőrincnét,
Császár Gyulanét stb.

Es most, miután e hiányos névsorral kész vagyok,
itt közlöm a titkár megbízásából a pénztári adatokat:

A kiadások levonása után tiszta jövedelem maradt
18 frt, mely az állami iskola javára lesz fordítva.

Most, mielőtt e sorokat bezárnám megemlítem,
hogy egy évvel ezelőtt nekem jutott a szerencse az asz-

felküldött deputatusok, ugyszintén a román nemzet ré-
széről a felségéhez, Saguna püspök vezérlete alatt meg-
terhelhetéseik és kéréseik előadására Bécsbe küldött, de
Ő felsége ottan nem látta Insbruckba menendő kine-
vezett biztosok, kik közül többen utközben Pestről és
Bécsből visszatértek.

1848. év június hónap elején, midőn a hírek — az
oláhok mindinkább fenyegetőbb mozgalmairól — Zalathna
környékén gyakrabban elterjedtek volna; egy magyar né-
met és oláh nyelven fogalmazott és a három helybeli el-
nök u. m. administrator és tanácsos Nemegeyi János;
bányász, törvényes tanácsos és bányabíró Császár Zsig-
mond; járásbeli szolgabíró Törvisi Gergely aláírásuk alatti
felszólítás intéztetett a helybeli közönséghez, egy minden
nemzet és vallásbeli külömbőség nélküli közgyűlésre a ka-
szino termében, a hová minden tiszték, nagyobb része a
polgároknak és több románok megjelentek, és a hol az
országot fenyegető körülményei, veszélyei és az ezekből
következő félelem, a személyes vagyon biztosítása felől
előadatot, valamint szintén az is, hogy a megirt okokból
ezen, minden segítség nélkül elszigetelt helységben szüksé-
gellétnék, vagy katonai segítséget kérni, vagy pedig az
ujabban szentesített törvények értelmében egy őrsereget
felállítani, miután a helyben felhalmozott sok aerarialis
kincsekre egyes rosszakarok, kik az országban levő zavart
felhasználni kívánák, könnyen és hirtelen megrohanásra
hajlandók volnának.

Ezen felszólításra a polgárok egyhangulag azon ké-
rést terjesztették elő Nemegeyi administrator és tanácsos-
nak, hogy miután ők a jelen nyughatatlan időben a fent
említett reversálisnak sem ők magok, sem pedig arra le-
kötelezett több lakosai eleget nem tehetnek, kértettnék
fel a felséges cs. kir. kincstár tanács ezen helységnek
katonákkal való elfoglalására és biztosítására, vagy pedig
fegyverek adására a polgárok felfegyverkezése végett; ez

alkalommal egyszersmint önkéntes aláírások által addig
is a polgári örködés szerkesztetett.

Tanácsos Nemegeyi jelentést tett a felséges kinc-
stárnács elnökségének, mely a tárgyat a commendirozó
generalis (Puchner) ő excoletiajának átküldette, a hon-
nan ismét az irt elnökség útján a következő Nemegeyi
által több tisztviselőnek előmutatott utasítás érkezett,
minthogy rendelkezés alatti katonaságezen helységre nem
küldhetik, egyuttal meghagyatott a fehérvári-vár pa-
rancsnokságnak, hogy a szükség esérére segítséget, vagy
pedig kivántató fegyvereket küldjen.

Az ideiglenesen szerkesztett önkéntes őrsereg,
melyhez eleintén több románok is csatlakoztak, időről
időre összegyülekezett, de nemokára csakugyan feloszlott
kevé időre ezután Abrudbányán veszedelmes fenyegető
surlódások mutatkoztak a románok s abrudbányai magya-
rok között ugyannyira, hogy többrendbeli feljelentések
következtében a felséges cs. kir. főkörmányszék egy biz-
tosságot rendelt ki főkörmányszéki tanácsos Kozma Pál,
titkár Némethi János és bányász tanácsos Nemegeyi Já-
nos személyekben, mely alkalommal utóbb nevezett biz-
tos Nemegeyi János. miut Zalathnai administrator. mint-
hogy a zavarok el nem enyészthettek, erélyes fellépése
által sok ellenséget szerzett magának. Az e tárgyról szóló
írományok a főkörmányszék levéltárában találhatók.

Minden rendeletek a felsőbb hatóságoktól a magyar
miniszterium firmáa alatt jöttek, úgy hogy az, az ellen-
cselekvők törvény-ellenesnek ösmerni kénytelenítettek.

Szeptember hónap elein jött egy alsófehérmegyei
biztos főispán b. Kemény István rendelete következtében
Pogány György alispán személyében és az ideiglenesen
az azelőtt felállított őrsereget maga rendin szerkesztette,
mely két századból, összesen 250 egyénből állott, mely-
ben titkos befolyásu inger következtében a valódi oláh
nemzetbeliek részt venni nem akartak; a szabályok meg-
állapították és meghatározották, hogy a polgári őrsereg

szonynépi júlialisról referádt írni, s akkor azzal végeztem be tudósításomat, hogy bár még egyszer teljesíthetném a kedves kötelességet, a mivel ama vágyamat akartam tolmácsolni, hogy vajha ne ez lenne az utolsó mulatság Asszonynépén. Vágyam teljesült. Most hát ismét hasonló kívánsággal teszi le referenci tisztét

„egy kolozsvári jogász”.

Balázsfalván, 1891. július 9.

Tudom, hogy a Balázsfalván lakó magyarság ügyei, különösen Alsó-Fehérmegye intelligenciája részéről élénk figyelemben részesülnek, ép azért ezen magyarság különös érdeke: hogy a vele foglalkozó nyilvánossági organumok, a hírlapok a valóságban megfelelő információk alapján tájékozassák felöle az érdeklődő közönséget

Mint hogy pedig becses lapok utolsó számában egy cikk jelent meg, mely nem minden részében tudósít hűn a balázsfalvi magyarság ügyeiről, mint ezen magyarság szerény tagja az említett tudósításban felhozottakra néhány szóban reflektálni kívánok.

A tudósító „egy jelen volt” a balázsfalvi műkedvelőknek eddigelé mindössze annyi életműködést tulajdonít, hogy „magukat kissé összeszedve, némi szabályokat állapítottak meg maguk között s ez által alapját kívánták vetni a mielőbb bekövetkezendő megalakulásnak.”

Én erre csak annyit jegyzek meg, hogy a műkedvelő társulat megalakult s csak az van hátra, hogy az alapszabályok megerősítés végett felsőbb helyre felterjesztessenek. Különb ez ártatlan dolog s a tévedés onnan is eredhetett, hogy a tudósító nincs beavatva a műkedvelő-társulat ügyeibe.

En a levél azon ágát szándékozom a valóság érdekében megdönteni, mely olyanokról szól, a kik a műkedvelők örömei közé ürmöt akartak vegyíteni és „kik látván, hogy ezuttal vezérszerepet nem vihetnek, azért sórtve levén, nem átalották a mulatság sikerét is kockára tenni.”

A tudósítás nem említi fel azok neveit, kik ily rosszakaratu gonoszságuk folytán a megrovásra érdemesítették magukat és épen azért kell megmondanom, miért léptem fel, mint korrekter oly cikkel szemben, a mely kifejezetten rólam nem szól.

Ennek oka az, mert még az általánosság leple alatt sem vagyok hajlandó a valótlanokat elszivelni s mert ki akarom jelenteni, hogy ama megrovottak előtanulmányaiknál és elfoglalt állásuknál fogva bár hivatják, hogy a mint teszik is, a közügyek fejlesztésében részt vegyenek, mindazonáltal úgy a műkedvelők közgyűlésének összehívásánál, valamint a társulat megalakulásánál és a mulatság rendezésénél eddigelé elfogadhatóan még senki által meg nem magyarázott okból teljesen mellőztettek, meg nem hivatnak s mert ezen tényben avatlan kezek által rendezett oly társadalmi visszavonás csiráját látták, a melynek káros voltát az összmagyarság ügye a magyarság ezen exponált helyén megfogja érezni, szükségesnek tartották a mozgalmat minden egyes fázisában a magyarság ügye érdekében teljesen ignorálni.

(és nem nemzeti őrsereg) mint merőben független a többi megyei nemzeti őrseregtől, csakis a helybeli nyugalmas esend és rend, ugyszint a személy és vagyon biztositása, különösen pedig az aerialis vagyon és pénztárokért egybeállott és teljességgel semmi más politikai nézetei nincsenek. Az említett biztos felszólítására a polgári őrsereg a hitet a királyhoz való hűsége, a constitutionális törvények megtartására és a helybeli rend és nyugalmas esend fentartására és őrizetére tette. Egy alkalommal elosztattak a fehérvári vár parancsnokságától több utána járás után a fegyvertárból nyert 30 stuczak és 25 muskéta. A helybeli leányok, Frennd Tilda k. a. vezetése alatt himezték egy nemzeti színből álló zászlót az őrseregnek ezen felirattal „zalathnai polgári őrsereg”.

Egy őrtanya a felséges k. kincstár tudtával a főpénztár melletti épületében felállított és az őrködés maga rendin megkezdődött.

1848. év október hó 7-én a zalathnai polgári őrsereg által tartott éjjeli őrködések az őrtanyán és utcákon megkettőztettek és nappali őrködések is rendeltettek, mi is szakadatlan folyt több rendbeli aggodalmat okozó hírek következtében.

Ugyanezen hónap elejével, mint bizonyos hír mondatott, hogy a zalathnai; Vályadasszulu, Trimpojel és Vályamorilor (malmok pataka) vidéki oláhok külön őrsereg szerkesztése tekintetéből gyakrabban összegyűlekeznek fegyvertelen ugyan, de botokkal, magokat rendben tartani és gyakorolni törekednek.

A mint előbb is említve vala, bizonytalan hírek terjedtek el azon Balázsfalván tartott másod rendbeli gyűlekezetről, melynek eredménye titokban tartatván, nem tudatott s csakis az vala észrevehető, hogy a kovácsok és cigányok a falukban láncaikat készítenek s készítették és hogy egy gyanus lázongás és forradalom vagyon. Szeptember havában érkezett Dobra Péter is vissza Pest-ről, a hol több ideig mulatozott; dijnoki hivataláról le-

Ez a tényállás a mit nevémmel is aláírok.

A tudósító akkor, a mikor a műkedvelők majálisának regisztrálásán túl magán személyek magatartásának rosszulásába bocsátkozott, elfeledkezett arról, hogy magán-személyek megítáadására a névtelenség leplét felhasználni nem tanácsos s a ki magán embert hírlapilag megtámad tegyen úgy, mint a hogy férfiú férfiúval kell cselekedjék s ha nincs igaza, viselje eljárása következményeit.

Jövrőre kijelentem, hogy ez ügyben — az objektivitás határai között — csakis oly cikkekre fogok reflektálni, melyek szerzője meg is lesz nevezve.

PONGRÁCZ GEZA.

Észrevétel Nagyenyed város 1890 évi főorvosi jelentésére.*)

T. Szakülés!

Nagyenyed városának mult 1890. évi közegészségügyi állapotáról közzétett főorvosi jelentés valóban megdöbbentő adatokat hoz napvilágra, mely orvost és nem szakértőt egyaránt elkeseríthet. Egyuttal azonban felhívást intéz az érdeklődőkhöz, felhívást az illetékes hatósághoz, kihez-kihez úgy, miként az ügy iránti szeretete, illetve kötelessége megkívánja. Azért nem mulaszthatom el első sorban elismerésemet kifejezni a jelentést összeállító főorvos iránt, ki nemes ambícióként céljaul tűzte ki egész lelkesedéssel és szakértő ügybuzgalommal közegészségügyi állapotaink segíteni, különösen azért sem, mert jelentésében őszintén, leplezetlenül feltárja a valót minden melléktekinet nélkül, tisztán a kérdésben forgó ügy javítása érdekében.

Valamint a jó körisme már fél therapia, épen úgy közegészségügyi viszonyainknak igaz színben való feltűntetése munkálni kívánó erők mellett jogos kilátást nyújt a sikerre, a mennyiben előre megmutatja az irányt, melyen haladnunk kell a már megadott okokból az okozatok helyes leolvasása által.

A mi valóban elszomorító a jelentésben, az a születési többletnek majdnem hiánya. Az utolsó népszámlálás által felölelt 10 év alatt a születések száma a halálozásokkal öttel mulja felül. A jelentésnek főleg e pontja és az ebből levont következtetések ragadták meg figyelmemet s ébresztettek kételyt hihetőségük iránt. S azt hiszem, sikerülni fog e szomorú statisztikai eredményen valamit javítani. Ugyanis 10 év alatt született 1847 lélek, mely szám a főorvosi jelentés szerint a normalis születési arányhoz igen közel áll, 1000 lakosra 34 és fél születés esik. Összehasonlítás kedvéért felhozom, hogy Budapesten a folyó évi első évnegyed születési arányszáma 39-1 tehát jobb, mint Nagyenyeden volt, úgy, hogy ezen arány szerint itt 1847 helyett 1955 léleknek kellett volna születnie, azaz 108-al többnek. De a mint a jelentés mondja, a születések aránya átlagos összehasonlításban majdnem

*) Felolvastattam az „alsó-fehérmegyei orvos-gyógyászati egyesület” f. hó 6-án tartott szakülésén.

megfelel Magyarországon a szokottnak, ebben tehát aggodalomra nincs okunk.

Rendkívül kedvezőtlen azonban a halálozások száma, mely az utolsó 10 év alatt 1842-öt tett ki, tehát a halálozási arányszám is 34 és fél volt. Ez oly hihetetlen magas, mit még a jelentésben felhozott okok, mint a fertőző betegségek nagy halálozási százaléka, köztisztasági viszonyaink gyarló volta sem magyaráznak egészen. Azért hiszem, a számok csoportosításába hiba csuszhatott be, és valóban a halálozások közé a helybeli közkórházi és feyházi halálesetek is mind be vannak véve, holott ez helyesnek, igazságosnak nem tarthatom akkor, mikor egy város egészségégi fokára annak születési többletéből következtetést akarunk vonni.

Tudvalevőleg kórházakban természetes okok folytán a halálesetek viszonylagos száma mindig magasabb, hiszen itt nem bizonyos számú emberről, hanem bizonyos mennyiségű beteganyagról van szó, ugyszintén feyházakban hasonló a viszony, mert ott többféle s talán még maig sem egészen felderített okok odahatnak, hogy annak létszáma megbetegedésekre és sürűbb halálozásra mintegy inelinálva van. Ezeknek felvétele az általános községi vagy városi halálozások közé utóbbinak jelentőségét szerfelett rontja a nélkül, hogy másfelől befolyással volna ama terület születési gyarapodására, mint pl. a feyház és közkórházunk is addig, míg szülészeti osztályljal felszerelve nem lesz. De ezen kifogásoktól el is tekintve, egészen tévesnek kell állítsam egyik vagy másik intézet halálozásaik összes felvételét; ennek helye az ott elhaltak közül csupán az illető községi vagy városi illetőségük részéről lehet. A nem helybeli, tehát idegeneket illető halálesetek különválasztandók. Ezzel szemben áll ugyan az a körülmény, hogy pl. nagyenyedi illetőségűek hasonló, de idegen intézetekben szintén halnak el, mit tekinteten kívül hagyni nem szabad, ezeknek száma azonban a dotog természeténél fogva 20—25-nél többre nem becsülhető tíz évi cyclus alatt.

Fenti értelemben a helybeli közkórház elmuvit 10 évről adatokat állítottam össze.

A helybeli közkórházban elhalt:

1881. évben 19 idegen 1 városi, 1882-ben 21 id. 2 városi, 1883-ban 22 id. 9 városi, 1884-ben 6 (?) id. 3 városi, 1885-ben 13 id. 6 városi, 1886-ban 11 idegen, 5 városi, 1887-ben 14 id. 2 városi, 1888-ban 17 idegen 1 városi, 1889-ben 20 id. 4 városi, 1890-ben 31 idegen 8 városi. 10 év alatt összesen: 174 idegen 41 városi.

1884-ben tányleg több haláleset volt, ugyanis ez évi jegyzőkönyvet hiányosnak találtam, mi azonban a céljaimra felhasználandó idegen halálesetek számát még csökkenti. Már most a 174 idegen haláleset leszámításával városunk születési többletét 5 helyett 174 + 5 = 179-ben állapíthatjuk meg eddig. A helybeli feyintézet 10 év alatt 121-el járul az összes halálozásokhoz, mely szám mind idegen illetőségűekre vonatkozik, miután azonban az itteni anyakönyvelések 1885-től kezdve külön vezetettek, biztosan csupán az 1881—84 évek alatti halál-

atnak s még meg is sebesítettnek, valamint ez történt némely abrudbányai polgárokkal, kik a szüretéről haza meendőek valának s kik közül kettő lánca utásekkal megsebesítettet. Ezáltal a közlekedés is Zalatna és Fehérvár ugyszintén a hegyaljaiak (országbeliek) között elzáródott ugyannyira, hogy az naponta sem posta után, sem más alkalommal hivatalosrendeletek és más levelek Zalatnára nem érkezhettek; tanácsos Nemegeyi előidézette a falubeli papokat és salubirákat őket békés nyugalomra intendő és hogy felelőssé tegye az illető közönségek tetteiről, azonban azoknak alig fele jelent meg, a Preszákaiak éppen nem.

Október hó 17-én kénytelenített orvos Knöpfler Vilmos hivatalból Topánfalvára, a hol a kolera uralkodott, menni; a ki is ottani erdőmester Lerchenfeld Károlynál Balázsfalváról dátált, nyomtatott oláh proclamatot az oláh komite aláírása alatt, kellett bámúlással olvasta, mely által a nemzet fellegyverkezésére felszóllított, minden pilanában az országos felkelésre készen állandó!

A titkos szövetezők, tulajdonképen bujtogatók tanácskozásaikban és határozataikban nem volt kevesebből szó, mint a legmélyebb rejtély s ovatosság pajza alatt, egy hatalmas Dáko Romániát előkészíteni; mely a régi Dáeia Kisalpinia és Transalpinia határáig terjeszkedjék. Ezen elvtől lelkesedve, a Zalatna végséges pusztulása és rombolása, ugyszintén Abrudbánya bányavárossal ostrommal bevett kibékülése után egynehány hetekkel, azon tervök is tudomásra jutott, hogy miután Zalatna, mely utokban volt, már elpusztult, Abrudbánya pedig hatalmuk alá vették a béke és általuk tett szabályok következtében, ostrommal beveszik Enyedet, Tordát és Kolozsvárt, hol egy ünnepeles országgyűlést tartanak és egy oláh fejedelmet választanak a szász nemzet maroknyi népének lenyomása mellett.

(Folyt. köv.)

esetek vonul-
ténvén, ezze-
tési többlet,
zetekben el-
190—200-n-
a bevándor-
tesen csökk-
lija, 400—

Ezen-
rad a szüle-
százalékos,
városunk u-
mitva is 5-
menyire
nyem is e-
vá halálo-
zetlen köz-
lik magyar-
tést tevő

Gyal-
a közegés-
rozhatni a
illetik, mi-
belőli tiszt-
től függő-
olyan tény-
enek, va-
az általán-
nek és job-
től várhat-
melyek é-
lakót, egy-

A
követése,
udvarokb-
jesítő, re-
kötelessé-
ren, hogy
általán-
cáfolható

Elu-
sunk egé-
hogy a
pesten a
dig ott s
és arány-
mitásaim
306 a ha-
menyire
egy nagy-
mészeti
sokat ere-
egészség-
állandó
meg jele-

Cs

minden

Ne
letnek a
viszonya-
val tüze-
vül gy-
csak eg-
dalomna-
nyu tör-
a minke-
sek is
litikai é-
érthetni
általános-
krét ese-
dést ter

gyar ne-
f. évi s
Nagyen-
alkalm-
felolvas-
ismerjt

hó 4-é-
ségi v-
kir. tá-
egyete

K

on tehát ag-
 lésetek száma,
 tehát a halá-
 lhihetetlen ma-
 mint a fertő-
 ztisztsági vi-
 egészen. Azért
 szusztott be-
 közkórházi és
 ve, holott ezt
 kor, mikor egy
 letéből követ-
 s okok folytán
 magasabb, hi-
 nem bizonyos
 zintű feyghá-
 le s talán még
 ak, hogy annak
 zásra mintegy
 alános községi
 entőségét szer-
 tyással volna
 pl. a feygház
 osztályai tel-
 is tekintve,
 másik intézet
 e az ott el-
 városi illető
 at idegeneket
 l szemben áll
 i illetőségek
 nak el, mit
 nek száma
 5-nél többre
 z elmúlt 10
 32-ben 21 id.
 -ben 6 (?) id.
 an 11 idegen
 an 17 idegen
 en 31 idegen
 41 városi.
 ugyanis ez
 azonban a cél-
 számát még
 let számításá-
 74 + 5 = 179
 egyintézet 10
 ez, mely szám
 után azonban
 külön vezet-
 alatti halál-
 nt ez történt
 retről haza me-
 tésekkel meg-
 és Fehérvár
 ott elzáródott
 tán, sem más
 ek Zalatnára
 dőztette a fa-
 yagalomra in-
 özönsegek tel-
 eg, a Preszá-
 rvos Knöpfler
 era uralkodott,
 feld Károlynál
 matiot az oláh
 asta, mely ál-
 t, minden pil-
 ndó!
 ujtogatók ta-
 t kevesebből
 pajza alatt,
 ui; mely a
 g terjeszked-
 séges pusztu-
 bányavárossal
 ny hetekkel,
 tán Zalatná,
 nya pedig ha-
 szabályaik kö-
 fordát és Ko-
 rtanak és egy
 maroknyi né-

esetek vonhatók le. Ezen időszak alatt 37 halálozás tör-
 ténvén, ezzel 179+37=216-ra fog felemelkedni a szüle-
 tési többlet, mely a Nagyenyed terhére eső idegen inté-
 zetekben elhaltak egybevetésével helyesbitve körülbelül
 190-200-nak felel meg. A születési többlet emelkedvén
 a bevándorlottak száma is változást szenved, természet-
 esen esökkenni fog, 663 helyett, miként a jelentés ál-
 lítja, 460-470-re.

Ezen korrekció után is azonban rendkívül alól ma-
 rad a születési többlet. Jogos kíváncságot kelt az évi 1
 százalékos, 10 év alatt tíz százalékos születési gyarapodás
 városunk utolsó decenniumában csak 5000 lakosra szá-
 mítva is 500 születési többletnek felel meg. Látnivaló,
 mennyire távol esik az én kedvezőbb számítási eredmé-
 nyem is ettől, még felét sem éri el. Itt tehát a nagymér-
 vű halálozás okai csakugyan a sokféle hiányos, szerve-
 zetlen közegészségügyi tényezők kedvezőtlen voltában le-
 lők magyarázatukat. És ebben teljesen egyetértek a jelen-
 tést tevő főorvos indokaival.

Gyakorlatilag két csoportba oszthatóknak gondolom
 a közegészségügyi követelményeket. Egyik csoportba so-
 rozhatni azokat, melyek a közegészségügy magán részét
 illetik, mint az egyesek lakáviszonya, a családnak házon
 belüli tisztaság iránt kifejezett érzelme, a vagyoni helyzet-
 től függő táplálkozás mére stb. Nem tagadom, mind
 olyan tényezők, melyek a hatóság rendelkezéskörén kívül
 esnek, vagy a melyekre csak közvetve folyhat be. Ezek
 az általános műveltség és vagyoni helyzet fokától függ-
 nek és jobbulásuk első sorban az egyéni és a társadalom
 tól várható. — Városunk mellékutcaiban vannak lakások,
 melyek éppen csak hidegtől, esőtől és hótól védik meg a
 lakót, egyébként jobb volna nem is használni.

A másik csoport azonban, mint az utcák, terek ki-
 kövezése, tisztántartása, jó ivókutakkal való ellátása, az
 udvarokban meggyűlt szenny eltávolítása stb. részben tel-
 jesítő, részben rendelkezéskörön egyenesen a hatóság
 kötelessége s ezen segíteni lehet is, kell is. Pedig e té-
 ren, hogy mennyi hiányt találunk, elég ráutalnom az
 általában ismert tényekre, a főorvosi jelentés meg nem
 cáfolható adataira.

Elmulaszthatatlan kötelesség gyanánt várjuk váro-
 sünk egészségügyi fokának emelkedését. Példa rá van elég,
 hogy a halálozást évről-évre csökkenteni lehet. — Buda-
 pesten a halálozási arányszám állandóan esőben van, pe-
 dig ott sokkal nehezebb körülményekkel kell megküzdeni
 és aránylag is nagyobb áldozatok árán. Nálunk szá-
 mításaim szerint, melyek tehát kedvezőbbek, még mindig
 306 a halálozási arányszám, pedig városunk tömörsége
 mennyire távol áll Budapest zsúfoltságától és általában
 egy nagy város minden hátrányától, úgy, hogy itt a ter-
 mészeti előnyök mellett kevés segítség kevés áldozattal
 sokat eredményezne. Miért ne áldozhatna városunk köz-
 egészségügyének előmozdítására? Az évi költségvetésben
 állandó tételként kellene szerepelnie. Helyesen jegyzi
 meg jelentés szerzője, hogy busásan visszafizetné kamatait.

Csak hogy ehhez szokni kell. Szokássá tenni pedig
 minden szakértőnek egyenként és együttesen kötelessége

Nekünk, az alsófehérmegyei orvos-gyógyászok egy-
 letnek általában hivatásunk a közegészségügy minden
 viszonyai iránt érdeklődni, a bajok orvoslásának módjai-
 val tüzetesen foglalkozni. Ennek az orvoslásának módjai-
 val gyakorlati eredménye sem maradhat el. Kezdetben
 csak egy körnek, később innen kiindulva az egész társa-
 dalomnak sem fog idegen szökevény hangzani hasonló irá-
 nyu törekvések eszméje. El kell jönnie az időnek, midőn
 a minket legközelebből érdeklő közegészségügyi kérdé-
 sek is annyira népszerűek lesznek legalább, mint a po-
 litikai élet napi eseményei. Ezt azonban vajmi nehezen
 érthetni el, ha bármi szépen kidolgozott, de mindig csak
 általános elvek tömkelegében mozgunk. Feladatunk kon-
 krét esetek megbeszélése által első sorban helyi érdeklő-
 dást teremteni. Az alkalom itt van.

DR. FARNOS ÁRPÁD.

VEGYES HIREK.

- Pulszky Ferenc az európai hírvélemény, a ma-
 gyar nemzeti muzeum igazgatója, mipt örömmel halljuk,
 f. évi szeptember hónap végéig tanulmányozás végett
 Nagyenyedre jön. Nem volna-e helyes megragadni e ritka
 alkalmat s felkérni a kiváló emlékekkel bíró tudóst egy
 felolvasás tartására valamely jótékony cél javára? A mint
 ismerjük, szívesen vállalkozik erre.
- Huszonöt éves jubeliumot ült Kolozsvárt f.
 hó 4-én a kolozsvári r. kath. Lyceumnak 1866-ban éret-
 ségi vizsgát tett növendékei közül Boeskor Mihály
 kir. táblai bíró; dr. Boeskor Károly pénzügyi tanácsos,
 egyetemi magántanár Budapestről; Csákány István

telekkönyvezető Kolozsvárt; Harmath Gergely debre-
 czeni főreáliskolai tanár, Havadtői József posta s tá-
 virda hiv. főnök Szigetvárt, Markovics Lajos pénzü-
 gyi titkár, Paehinger Alajos kegyesrendi tanár és
 egyetemi magántanár Kolozsvárt, Salamón Antal
 Kolozsvár városi tanácsos, Schlauf Viktor pénzügyi
 titkár, Szentkirályi Lajos kir. táblai bíró Kolozs-
 várt, Todorffy Domokos kir. táblai bíró M.-Vásár-
 helyt, Török Bertalan Alsófehérmegyei főjegyző és Z-
 bulik László Kolozs polgármestere. Bizony megtört-
 tént egyikkel és másikkal is. kik 25 év óta nem látták
 egymást, hogy nem ismerte fel régi kollegáját, úgy meg-
 változott az egykor csupaszképzű, vékony gyerek. Sőt
 már kettő u. m. Szentkirályi L. és Todorffy kir. táblai
 bírók igen tisztességes, kopasz férfiak lettek. A találka
 a városnál lévén, miut Kolozsvár régi lakosai, először is
 Albach Géza polgármesternél tisztelegtek, ki szíves sza-
 vakkal köszönte meg a figyelmet. Azután dr. Salzbauer
 János egykeri osztályfőnökökhöz indultak az „ifjak”, ki
 Salamón Antal üdvözlőre a régi szeretettel válaszolt.
 Elővette a névsort, felolvasta s így konstatació lett, hogy
 az 52 pályatárs közül 10 halt el, a többi pedig tisztes-
 séges polgára az államnak. Ezután felkérték derék volt
 főnöküket, hogy mint régen, vezesse most is őket a
 templomba. Párosával indultak s bizony, a mig t. Pachin-
 ger Alsos volt tanuló-társuk elmondta a misét, az el-
 múlt idők derűs és boros napjai gyorsan felmerültek emlé-
 kezetünkben. Mire végeztével dr. Vajda Gyula lyceumi
 igazgatót keresték fel, kifejezve köszönetüket a nemes
 pirista rend iránt, melytől szellemi fejlődésükre nézve
 annyi jót élveztek. Megtekintették a szép természetrajzi
 és fizikai gyűjteményt, mely Packinger dícsérte s benéz-
 te a régi „8-ik osztály” termébe, mely most egészen
 modern berendezéssel bír. A banquetet a Stadler kert-
 ben tartották meg dr. Salzbauer és dr. Vajda kedves
 vendégeikkel, vidám hangulatban, sürű toasztozás közben,
 mely alkalmattal elhatározták, hogy jövőre 5 évenként
 fognak összegyűlni, Török Bertalan indítványára pedig
 jutalomdíj alapot adtak össze, melynek kamatait, dr. Vajda
 javaslatára, tekintve, hogy a történelem volt dr. Salzbauer
 kedvenc tárgya; a 8-ik osztálynak a történelemből leg-
 jobb tanulója fogja kapni. — Mennyi mondani és kér-
 dezni való van ily alkalmattal! biz arra rövid volt a nap
 s rövid az éjfélig kinyújtott idő is. Majd jövőre, ha Isten
 árt, talán több idő jut erre.

— Az abrudbányai Ferenc-József laktanya
 ünnepélyes átvétele f. hó 18-án lesz. A vármegye dísz-
 ebédet is rendez ez alkalomra, melyre a fő katonai mál-
 tóságokon kívül a szomszédos vármegyék főtisztviselőit is
 meghívta.

— A nagyenyedi regáló-ügy békés megoldása
 iránt a 12-ös bizottság intézkedése alapján a polgármester
 érintkezésbe tette magát a kollegiumi küldöttség egyik
 kiváló tagjával Zeyk Józseffel, kinek azonban Karlsbadba
 kellvén utazni, legfeljebb e hó végén lesz lehetséges a
 tárgyalások megkezdése.

— Requiem. Haynald Lajos biboros érsek, metro-
 polita elhunytá mély részvétet keltett. Lelkiudvért a
 minorita rendiek templomában f. hó 8-án délelőtt 10 óra-
 kor gyász istentisztelet tartatott, melyen a városi tanács
 Kovács Gyula polgármester vezetése alatt, továbbá az
 összes állami hivatalok vettek részt.

— Az országgyűlési képviselő választók név-
 jegyzéke felszámolás tehetése végett közszemlére kité-
 tetvén, figyelemztetjük az illetőket, hogy f. hó 15-ig te-
 gyék meg észrevételeiket az illető község előjáróságánál.

— A közigazgatási bizottság gyűlésében tár-
 gyalta br. Splényi Henrik és társainak Nagyenyed város
 polgármestere ellen beadott panasz kérelmét, melyet meg-
 vizsgálás végett az alispán, Zeyk Dániel, az árvászéki
 elnök és tiszti ügyészből álló bizottságnak adott ki. Re-
 méljük, hogy az alapos és részrehajlatlan vizsgálat kellő
 mértékre fogja leszállítani a meglehetősen tendenciózus
 panaszokat. Ugyanezen panaszlók beadványa folytán a
 városi és megyei közgyűlés is foglalkozni fog azon kér-
 déssel, vajjon a tisztviselő foglalkat-e állást valamely
 pénzügyi intézet igazgatóságában.

— A nagyenyedi iparos ifjuság mulatságát a
 múlt vasárnap az eső megzavarta s így azt ma vasárnap
 tartja meg a sétatéren, a netaláni kedvezőtlen idő esetén
 a régi városháza nagyteremében. A mulatság iránt oly
 nagy az érdeklődés, hogy — mint értesülünk — sokan
 szándékoznak a vidékről is résztvenni e mulatságon. —
 Nagyban fokozza az érdeklődést azon körülmény, hogy
 a tanácsunetek alatt az iparos ifjusági vegyes- és fér-
 dalkör fog közreműködni, előadja: „A verbunkosok indu-
 lója”, „Dal virág és szerelem” keringőt, „Késérő bor-
 dal” stb. című énekszámokat Borsai Samu énektanár

vezetése mellett. Kezdeté d. u. 5 órakor lesz. Beléptidij
 50 kr.

— Körestély. A műkedvelő társulat azon fiatal
 tagok szíves közreműködésével, kik a holt évadot is ide-
 haza töltik el, f. hó 19-én vasárnap körestélyt rendez,
 melyen egyebek közt „a kitűnő vendég” című felvoná-
 sos vígjáték is színre kerül. A műsort táncz rekeszti bo.

— Az aratás a múlt héten megkezdődött. Az ered-
 mény felől még bajos véleményt mondani, mert az helyen-
 ként nagyon különböző, alig fogunk azonban csalódni,
 ha a buzetermést átlag gyenge közepesnek jelezzük. A
 szem szépen fejlett és súlyos lesz, de kevés.

— Gidófalvi Ödön a tanév végén egy garázda
 kocsis által megszurtt tanuló, mint örömmel értesülünk,
 mos veszályan kívül van. A szenvedett sérelemre követ-
 kező negyedik napon bekövetkezett vérhányás és nagy
 erőhanyatlás sok aggodalomra adott okot, de szerencsére
 a vérzés nem ismétlődött s a seb minden további bonyo-
 dalom nélkül begyógyult.

— Éjjeli támadás. A helyzeti honvédség e hó
 10-én éjjel, a főiskola erdejében sikertelen gyakorlatot vég-
 zett. A csapatnak egyik fele Enyed felé támadást intézett,
 melyet a másik fél sikeresen visszavert, A harcjátéknak
 igen szép idő kedvezett.

— Nyilvános köszönet. Az asszonynepi jóté-
 konycélú nyári táncmulatságon felülfizetni sziveskedtek:
 Monostori Károly 5 frt 50 krt, Orbai Lajos 1 frtot, Far-
 kas Miklós 70 krt, Adorján Elek, Damó Ferenc, P. A.
 Molnár Lajos, Virágh József, Konec Gyula 50-50 krt,
 Orbán Vencel 40 krt, Csekme Ferenc 20 krt. Fogadják
 a nemes szívű felülfizetők a nemes cél érdekében tett
 áldozatkészégükért a rendező bizottság köszönetét.

— A nagyenyedi róm. kath. templom harang-
 jára kegyesen adakoztak: Czirner Józsefné öngá ivén: Czir-
 ner J. József 10 frt, br. Bánffy Jenő 5 frt, Szergel Já-
 nos 1 frt. Korbuly Bálint 5 frt. Vajda Péter 3 frt. Bara-
 bás 2 frt. N. N. 2 frt. Szilágy Farkas 2 frt. dr. Kovács
 Ödön 2 frt. Kovács Gyula polgármester 3 frt. Tarisnyás
 István 1 frt. Veres Elek 1 frt. Bisztricsányi Lajos 2 frt.
 Benedek Károly 1 frt. Papp György 2 frt. Váro Ferencz
 1 frt. Herepei Károly 1 frt. Garda tanár 1 frt. id. Kun
 József 50 kr. Polonyi Domonkos 1 frt. Lázár József 50 kr.
 Miksa Miklós 5 frt. Hegedűs János 1 frt. Mester Póli
 1 frt. Összesen 55 frt.

APRÓSÁGOK.

— A nőorvosnál. „Doktor kiasszony, kérem
 szépen jöjjön gyorsan velem. egy munkás lezuhant az
 állványról, s nagyon megsérült.” Nőorvos: Mennék, de
 ebben az öltözékben nem mehetek ki az utcára s aztán
 a kontyom sincs még feltűzve.”

— Szerelem és zongora. Udvarló: „Sze-
 retném, ha e piciny kezeket mindig az enyéimbe zárhat-
 nám!” Hölg: ugyan miért? Udvarló: „Hogy többé ne
 zongorázhassanak.”

— A tekintélybe vetett hit. Kalauz: „Ez
 a lomniti csucs, uram!” Tourista (hosszabb nézetes
 ntán). „Na, ezt ugyan el nem hiszem kendaek. A lom-
 niti csucs meg van nekem olajba festve, ott függ a nap-
 pali szobámban, de az egy mákszemnyit sem hasonlít
 ehez, jó ember!”

— A tárgyalási terem ből. Bíró: „Van még valami
 mondani valója, mielőtt a törvényszék meghozza az ítéletet?” Po-
 goly: „Csupán annyit mondhatok, hogy bíró ur! kegyes lesz tekinteni
 védőügyvédem rendkívül fiatal életkorára s könnyű büntetést szab
 reám.”

— Viszhang. Kalauz: „Itt gyönyörű viszhang van, ha az
 urak valamelyikénél pisztoly lenne. — Egy ur: „az nincs, de egy
 törrel szívesen szolgálók.”

— A szórakozott apa. Feleség: „Ugyan édes férjem
 miért fektetted le oly korán a gyermekét?” „Mert nem tudtam a
 lármájuktól dolgozni.” „S nem nyafogtak, mikor levették teted?”
 „Éppen nem! csak az az egyik rikoltott vesztül, a melyik ott a
 szegletben alszik.” Feleség: „Hogyne sirt volna az Isten adta, his-
 zen az nem a mienk, hanem a szomszédék Gyurkájá.”

— Modern festészet. (Modern festő műtermében.) Fest-
 ményét rendkívül kedvelem, csak azon vagyok megütődve, hogy sok-
 kal veresebb az élőnél. — Miféle élőnél? kit tetszik érteni? „Nos
 hát a kedves nagybátyját.” — Hogy is ne! Hisz ez nem a nagy
 bátyám, hanem a naplemente.

GAZDASÁGI VEGYESEK.

Nemzeti kenyér. Csodálatos, hogy milyen hóbortokra
 ragadja az embereket a fanatizmus: A francia kamara e
 hét elején a kenyérvámok fölött tárgyal. A vámbizottság
 6 frankos vámot javasolt 100 kiló kenyérré. A vita folya-
 mán tartott beezédekből kitűnt, hogy a kenyérbehozatal
 Franciaországba 1890-ben 30 millió kilogrammot tett ki.

Ki szereti az életét, igyék HUNGARIA-kávé!

A kenyérkereskedelem természetesen a határon folyik csak, mivel a kenyér nem oly áru, mely hosszabb ideig el lenne tartható. Különösen a francia-belga határon nagy ez a kenyérforgalom. Egy pár köztársasági képviselő heves beszédet tartott a „kenyéradó“ ellen s ez annyira megfélemlítette a védvamosokat, hogy az ülés végén a kenyér vámentessége nagy többséggel megszavaztatott. Hanem időközben a védvamosok meggondolták a dolgot s nagyon elégtelenség volt saját engedékenységük fellett. Másnap aztán egyikük rögtönzött indítványt terjesztett be, hogy a kenyér vámja 5 frankban állapítsák meg. A republikánusok ismét a „kenyéradó“ rémeivel akarták a merényletet visszautasítani, hanem a védvamosok istálltak ezalatt új jelszót: „Mi az idegen kenyeret adozunk meg!“ hangzott az egyik oldalról; — „a belga kenyeret!“ kiáltott egy másik; — „a porosz kenyeret!“ — egy harmadik. Peytral hiába bizonyította, hogy ezt a belga vagy porosz kenyeret mégis csak a francia munkás fizeti és eszi meg s hogy a külföldi kenyérré vetett vám a bel-földi kenyeret is ugyanily összeggel drágítja — mind nem használt. A chauvinista jelszó győzött. A „porosz ke-

nyér megadóztatása“ igazolja a védvamosokat a kenyér-drágítás vádjával szemben s az 5 frankos vám elfogadtatott. A kamara tehát rövid 24 óra alatt két egymással homlokegyenest ellenkező határozatot hozott s a mi neki tegnap fehér volt, az mára feketévé lett.

A komiszkényér. Mig Franciaországban a kenyér-drágítás méntességére feltalálták a „porosz kenyér“ jelszavát: Németországban a kenyér drágaság oly nagy, hogy a kaszárnyák kapui előtt a kenyérsztás napján egész se-reg asszony és gyerek gyülekezik össze, hogy a katonák-tól komiszkényeret vásároljon. Hanem a katonáknak is van eszük: dacára a jó magas árnak, — 50—60 pfennig, — a mit egy komiszkényért kínálnak; nem adják el kenyerüket, mivel tudják, hogy hasonló mennyiségű kenyérré a péknél 85—90 pfenniget kellene fizetniök. A berliniek tudvalevőleg eredeti humorral bírnak. A napokban két ily komiszkényér-vásárló közt a kaszárnya előtt a következő párbeszéd keletkezett: — „Miért nem sűttet a kormány a munkások számára is komiszkényeret?“ — kérde az egyik. — „Mert nincs — sűtni valója!“ — felel rá elmésebben a másik.

Amerika gazdasági statisztikájáról az utóbbi évtizedben részletes adatok fekszenek előttünk. Csak a főbbeket adjuk belőlük. A vasuti hálózat 1880-tól 1890-ig 86,000 mérföldről 164,000 mérföldre gyarapodott. Ugyanez évtized alatt a gabonatermelésre szánt terület 80 millió akre-ről 130,690,000 akre-re s a gabonatermékek 53 százalékkal, azok árai pedig 32 százalékkal emelkedtek. A gyapjutermékek 156 millió fontról 240 millióra, a szarvas-marha állomány értéke 1400 millió dollárról 2600 millió dollárra, a marhák darabszáma 96 millióról 139 millióra emelkedett. A kézműárak értéke ez évtized alatt 3300 millió dollárral, az évi munkabérek 500 millió dollárral emelkedtek. Legbámulatosabb az emelkedés a vilá-mosság iparban, mely 1880-ban még csecsemőkorát élte, 1890-ben pedig annak termékei 563 millió dollár értéket képviseltek. Az államadóságból 1880-ban a lakosságra tejenként 60 dollár esett, 1890-ben pedig csak 33 dollár.

Az 1890. évi népesedési mozgalom Alsó-Fehér vármegyében.

Felelős szerkesztőség:
Dr. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN
Kiadóulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Visszamaradt selyemszövetet 25%—33%
és 50% árengedmény mellett az eredeti árból. küld öltönyönként és databonként, bér és vámentesen HENNEBERG G. (es. kir. szállító) selyem-gyári raktár ZÜRICHBEN. Mintákkal készséggel szolgál. Megkereső levelek 10 kros bolyeg.

HIRDETMÉNY.

A n.-enyedi Hensely József csódtömegéhez tartozó kűnnlevő követelések 917 frt 90 krajcár összegben N.-Enyeden Folyovich Sándor királyi közjegyző irodájában f. 1891. évi július hó 21-én d. e. 9 órakor tartandó nyilvános árverésen, azonnali készpénzfizetés mellett el fognak adatni.

Az egyes követelésekre vonatkozó összegek és az adósok nevei alólirt tömeggondnoknál megtekinthetők.

Nagy-Enyed, 1891. év július 11-én.

Dr. Jeney Elek,
tömeggondnok.

GYÖNYÖRŰ AJÁNDÉK

Soha sem lehet több ily jutányos

! ALKALMI VÉTEL !

Majd nem ingyért
csak! 2 frt 75 kr csak!

egy előnyös zsebóra

egy elegáns lánceal!

Összes fióküzleteim felhagyása miatt kénytelen vagyok a felhalmozott óriás mennyiséget hamarosan elárusítani, s így eladok mátol fogva egy igen finom és pontosan járó

ZSEBÓRÁT

urak, gyermekek és hölgyeknek

2 frt 75 krért

és az órához egy láncot is csatolok ingyért.

— Megrendelések gyorsan teljesítetnek —
SZÉTKÜLDÉS UTÁNVÉTELLEL.

ELSŐ és LEGNAGYOBB ÓRA RAKTÁR
(POLLÁK KÁROLY CÉG) 10—10.
BÉCS, 2/2 Novaragasse Nro 43.

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

10—34

„EGYETÉRTÉS“

a mely az új évvel immár 25-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja Hiteles forrásokból származó értesüléseink gyorsasága, alaposága és sokasága, rovataink változatossága, ki-tűnősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az „EGYETÉRTÉS“-t népszerűvé. Az or-szágyűlési tárgyalásokról a leg részletesebb s e mellett tárgyilagos hű tudósítást egyedül az „EGYETÉRTÉS“ közöl. Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „EGYETÉRTÉS“ kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak bőségével s alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „EGYETÉRTÉS“-ben, a mire szüksége van. Válto-zatosan szerkesztett tárcájában, annyi regény olvasmányt ad mint egy lap sem. Két, három regényt közöl egyszerre, úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb termékeket jó magyarságu fordításban kapnak az „Egyetértés“ olvasói. A ki ol-vasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az „EGYET-ÉRTÉS“-re, melynek előfizetési ára egy hóra 1 frt 80 kr., negyedévre 5 frt s egy évre 20 frt. Az előfizetési pénzek az „EGYETÉRTÉS“ kiadóhivatalába küldendők. Mutatványszámot a kiadóhivatal kívánatra egy hétig ingyen és bérmentve küld.

Minden hölgynek, ki szép és az akar maradni!
Minden hölgynek, ki nem szép de az akar lenni!

Mintán a mindenfelől, mint ártalmatlan és igen hatásos-nak ismert és kedvelt

dr. SPITZER-fele szépség-készítmények

a „Salvator“ gyógyszer-tárban, NASICBAN, ESZÉK mellett, an-nak special laboratoriumában a szépség ápolására — készíttetnek SICBAN, ESZÉK mellett, a t. hölgyvilágot figyelemzetni, hogy

dr. SPITZER ARCKENŐCSE a 35 kr. — dr. SPITZER MOSDÓVIZE a 40 kr. — dr. SPIT-ZER valódi SALVATOR-szappanja a 50 kr. — dr. SPITZER lyoni RIZSLISZTJE a 50 és 80 kr. ólom és higany nélkül, ujonnán főtálalt eljárás szerint készítve — csak akkor szűntetnek meg min-den szepít, pörsenést, bőrtátkát, bőrfoltot, ha a teljes czeget: „Salvator“ gyógyszer-tár NASICBAN, ESZÉK mellett — világosan mutatják. Felvilágosítások a bőr, haj, fogak stb. minden szépség-hibájáról és érdekes röpirat: „Tollette-ítők“ ingyen és bérmentve. Ismételőknak különösen nagy engedmény. 3 frton felül bérmentve. 1 frton alul semmi sem küldhető. Csomagolás ingyen. Küldeményünk tartal-ma kívülről fel nem ismerhető. Kapható Abrudbányán Molnár Árpád gyógyszer. urnál, Maros-Ludason Hirsch és Schwarz uraknál, Tordán Herbst Móránál.